

Genero intersektionalaren ikuspegitik emakume migratuei arreta integrala emateko orientabideak

Berdintasuna Batzordea - Comisión de Igualdad

MIGRAZIO ETA ASILO EUSKAL FOROA
FORO VASCO DE MIGRACIÓN Y ASILO

Índice

1.- SARRERA.....	2
2.- PARTIDAREN ZEHAZTAPENAK.....	3
3.- ORIENTAZIOAK ETA BERREGOKITZEAK.....	5
4.- PROFESIONALENTZAKO NEKAZARITZAKO KONPETENTZIAK.....	8
5.- MARCO JURIDIKOA.....	9
6.- BIBLIOGRAFIA.....	10

1.- SARRERA

Migrazio eta Asilorako Euskal Foroa elkarrizketa-organo bat da, eta bere helburua da politika aktibo, integral eta inklusibo bat garatzea, atzerriar jatorriko etorkinek eskubideak eskura ditzaten sustatzeko. Bere lana egiteko, lan-batzordeen inguruan antolatzen da, eta horietako bat Emakumeen eta Gizonen Berdintasunekoa da.

Berdintasun Batzordearen 2024ko lan-planean, "Emakume migratuei genero intersektionalaren ikuspegitik arreta integrala emateko orientabideak" egitea proposatu zen, emakume migratuei laguntzen dieten hainbat eragile publiko eta sozialentzat.

Berdintasunerako Batzordearen ustez, garrantzitsua da emakume migratuek berdintasunerako duten eskubidea eremu guztietan gauzatzen laguntzea, eskubide hori oro har berdintasunerako eskubidea eta, bereziki, emakumeen eta gizonen berdintasunerako eskubidea aitortzeko eta babesteko araudi ugarian oinarrituta baitago. 1948ko Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsaletik, Eskubide Zibil eta Politikoen eta Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Nazioarteko Itunetatik, 1966ko Emakumeari buruzko bost Mundu Konferentzietatik, 2015-2030 Garapen Jasangarriko Helburuetara (5. helburua) iritsi arte. Nazio Batuen esparruko nazioarteko tresnez gain, Europako, estatuko eta autonomia-erkidegoko araudia ere kontuan hartu behar da; bereziki, 1/2023 Legegintzako Dekretua, martxoaren 16koa, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako eta Emakumeen aurkako Indarkeria Matxistarik Gabeko Bizitzetarako Legearen testu bategina onartzen duena.

Araudiak ez du konpontzen desberdintasun intersektionalen arazoa, baina ezinbestekoa da gizarte-kontzientzia indartzeko eta, batez ere, eskubideak aitortzea eta babestea ahalbidetzeko.

2.- HASIERAKO DEFINIZIOAK

Emakume migratzaileak hainbat arrazoiengatik iristen dira Euskal Autonomia Erkidegora. Batzuek ihes egiten dute gatazka armatuetatik, jazarpen politikotik, pobrezia-egoeretatik edo bizimodu zapaltzaileetatik; beste batzuek, berriz, migratu egiten dute aukera berrien bila, garapen profesionalaren bila edo beren bizi-proiektuak testuinguru onuragarriagoetan aurrera eramateko aukeraren bila. Batzuek aldi baterako egiten dute; beste batzuk, berriz, herrialdean finkatzen dira etengabe. Kasu bakoitza bakarra da, eta emakume bakoitzaren egoera bereziek ikuspegi pertsonalizatua eskatzen dute, emakume bakoitzaren premiak eta nahiak aintzat hartzeko.

Hala ere, arrazoiak arrazoi, guztiek erronka komun batzuk dituzte aurrez aurre, hala nola diskriminazioa, genero-indarkeria eta funtsezko baliabideak (lana, hezkuntza eta etxebizitza) eskuratzeko oztopoak. Hala eta guztiz ere, hartzen dituen gizartean duten presentziak eta parte-hartzeak eragin positiboa dute, eta garapen ekonomiko, sozial eta kulturalari laguntzen diote, beren lanaren, ezagutzen eta sare transnazionalen bidez.

Funtsezkoa da onartzea, erronka horiez gain, badirela oraindik identifikatzeko dauden faktore gehigarriak emakume bakoitzari modu desberdinean eragiten diotenak. Horregatik, beharrezkoa da ikuspegi aktiboa eta konprometitua izatea, informazioa eta laguntza pertsonalizatua emateko, aurreiritzien eta horiei zuzenean eragiten dien diskriminazio sistematikoaren aurka modu eraginkorrean borrokatzeko.

Genero-ikuspegia aplikatzeak berekin dakar emakumeen eta gizonen egoera, baldintza, jomuga eta premia desberdinak sistematikoki kontuan hartzea, eta, horretarako, politika eta ekintza guztietan, maila guztietan eta horien plangintza-, diseinu-, gauzatze- eta ebaluazio-fase guztietan, desberdintasunak ezabatzeko eta berdintasuna sustatzeko helburu eta jardura espezifikoak txertatzea. Gizartea ikusi eta ulertzeko modu bat da, aukera ematen duena sexuen arteko botere-harremanak identifikatzeko eta ikusarazteko, eta emakumeen aurkako diskriminazioa, desberdintasunak eta bazterkeria zalantzan jartzeko, oro har, eta, aztergai dugun kasuan, bereziki, emakume migratuen kasuan.

Genero-ikuspegia aplikatzeak emakumeen eta gizonen artean dauden desorekak konpontzeko beharra planteatzen du. Horretarako, hainbat ekintza egin behar dira, hala nola jarduerak sexuen artean ekitatez birbanatzea (arlo publikoan eta pribatuan) eta gobernuek politika-, ekonomia-, gizarte-, hezkuntza-, lan-, kultura- eta erakunde-eremuetan berdintasuna lortzeko egin behar dituzten ekintzak.

Ikuspegi interseksionala aplikatzeak beti esan nahi du kontuan hartu behar dela bazterketa eta diskriminazio mota guztiak kategoria sozial, politiko eta kulturaletan oinarritzen direla. Sexua bereizkeria-egoerak eragin ditzaketen beste faktore batzuekin nola erlazionatzen eta elkarreragiten den kontuan hartzea da, hala nola arraza, kolorea, jatorri etnikoa edo soziala, hizkuntza, erlijioa, kultura, iritzi politikoak edo bestelakoak, gutxiengo nazional bateko kide izatea, ondarea, jaiotza, familia-konfigurazioa, desgaitasuna, adina, sexu-orientazioa, sexu- edo genero-identitatea, genero-adierazpena, landa-egoera, migrazio-egoera, errefuxiatua, osasuna, guraso-bakarra edo beste edozein egoera pertsonal, sozial edo administratibo. Erlazio horrek identitate konplexuak sortzen ditu, diskriminazio, zapalkuntza eta botere mota askoren elkargunea islatzen dutenak.

Ikuspegi horri esker, askotariko problematikak eta beharrak identifika daitezke. Aldi berean, tresna analitiko bat da, desberdintasun sistemikoak hainbat kategoria sozial eta/edo identitate gainjarritzat eratzeko direla onartzen duena. Emakume migratuak zeharkatzen dituzten zapalkuntza-mekanismoak aztertzei aukera ematen du. Horrek berdintasuna lortzeko politika publikoen prebentzio-, arreta- eta laguntza-mekanismoak gida eta indartu ditzake, politika horiek oro har nola bereizten diren ikusaraziz.

Koordinazio interseksionala aplikatzeak berekin dakar erakunde publikoekin, gizarte zibilarekin, gizarte-erakundeekin eta, bereziki, emakumeen elkarte-mugimenduekin eta mugimendu feministarekin koordinazio- eta lankidetzak-ikuspegi holistikoa izatea.

Kulturarteko ikuspegia aplikatzeak kultura-aniztasuna kudeatzeko eredu bat hartzea dakar, kultura-aniztasunaren paradigmaren barruan kokatzen dena, hau da, aniztasuna zerbait positibotzat hartzen duena, aitortzea merezi duena eta diskriminatzeko arrazoi izan ezin

daitekeena. Programa eraldatzailea da, gizarte garaikideak beren barne-aniztasunaz kontzienteago eta inklusiboago eta simetrikoago bihurtzea helburu duena.

Aniztasuna modu barneratzailean kudeatzeko, desberdintasunak onartu eta errespetatu behar dira, eta, aldi berean, elkarrekintza, elkarriketa kritikoa eta elkarrekintza bilatu behar dira, giza eskubideak, demokrazia eta zuzenbide-estatua bezalako oinarritzko balio partekatuetan oinarrituta. Ikuspegi horren funtsezko puntuetako bat aurreiritziaren eta diskriminazioaren borroka aktiboa da, pertsona guztientzako aukera-berdintasuna bermatuz.

Kultura arteko ikuspegia kultura desberdinetako pertsonen arteko elkarrekintza- eta truke-prozesu dinamiko eta iraunkorretan oinarritzen da, akordioan eta osagarritasunean oinarritutako bizikidetzara bideratuta, bai eta norberaren nortasunarekiko eta desberdintasunekiko errespetuan ere. Hainbat balio eta jarrera lantzen ditu, hala nola jakin-mina, zaintza, enpatia, elkarrekikotasuna, errespetua eta erantzukizuna, irekitasun mentala eta kontzientzia kritikoa, eta kulturarteko jokabide berriak eta positiboak sustatzen ditu.

3.- ORIENTABIDEAK ETA GOMENDIOAK

Emakumeen eta gizonen berdintasunaren, interseksionalitatearen eta kulturartekotasunaren arloko prestakuntzak etengabea izan behar du, eta ezagutzak eguneratuak eta esku-hartzeetan modu sistematikoan integratuak, diskriminazio-praktikak eta edozein esplotazio-mota saihesteko, hala nola lan-arloko prestakuntza, emakume migratuei dagokienez, eta haien migrazio-egoeraren abusua.

Aniztasuna eta inklusioa aitortzen laguntzeko modu bat errespetuzko eta bidezko hizkuntza eta irudiak erabiltzea da, eta, horrela, sexu, genero, jatorri, erlijio eta abarrekin lotutako estereotipo eta rol mugatzailerik gabeko gizartea eraikitzea.

Sinesmenen sistema eta lan-espazioa aldian-aldian berrikustea komeni da, emakume migratuen premia eta errealitate desberdinetara egokitutako antolaketa-aldaketako prozesuak sustatzeko.

Esku-hartze guztietan eskubideen ikuspegiari eta ikuspegi interseksionalari eustea. Kontuan izan behar da edozein testuinguru eta egoera sozial, ekonomiko eta politikok eragina izan dezakeela emakume migratuek dagozkien baliabide eta zerbitzuak eskuratzeko orduan.

Funtsezkoa da desberdintasun kulturei errespetuz eta ulermenez heltzea, aurreiritzien eta estereotipoen tranpan ez erortzeko. Kultura bakoitzak bere historia eta testuingurua ditu, eta garrantzitsua da onartzea genero-harremanak nabarmen alda daitezkeela leku batetik bestera. Garrantzitsua da emakumeekiko ulermen enpatikoa eta errespetuzkoa sustatzea, testuinguru bakoitzeko kultura-aniztasuna eta genero-dinamikak aitortuz.

Baliabideak genero-ikuspegitik eta interseksionaletik aztertzeko, komeni da baliabide guztiak batera kontuan hartzea (emakumeen baliabide pertsonalak, komunitarioak, ekonomikoak, materialak, sinbolikoak, kulturalak, etab.).

Esku-hartzeek, integraltasun, pertsonalizazio eta jarraitutasun baldintzak betetzeaz gain, ikuspegi etiko eta teknikitik zuzenak izan behar dute, horren arabera baita herritarren duintasuna eta eskubideak errespetatzea.

Emandako informazioa eta orientazioa egokia eta eskuragarria izango da, modu ulergarrian adieraziko da, eta hizkera argia eta emakumearen egoerari eta gaitasunari egokitu erabiliko da. Kasu eta egoera bakoitzean behar diren laguntza-baliabideak erabiliz: kulturarteko bitartekotza-zerbitzua, itzulpen- eta interpretazio-zerbitzua, app-ak edo beste batzuk.

Esku-hartzea beharrezko eremuetan egin behar da, balio-judizioak pribilegio- eta botere-posizioetatik egitea saihestuz.

Funtsezkoa da entzute aktiboko jarrera izatea, emakume migratuen errealitatea eta premiak ulertzen laguntzeko.

Funtsezkoa da informazio pertsonala babestea, intimitatea errespetatzea eta konfidentzialtasuna bermatzea, espazio seguruak eskainiz eta horretarako beharrezkoak diren neurriak hartuz.

Garrantzitsua da ahalduntzea eta autonomia sustatzen dituzten praktikak sustatzea, emakume migratu bakoitzaren errealitateak eta bizi-unetik abiatuta, eta emakume hori bere prozesuaren protagonista gisa kokatzea, erabakiak eta hausnarketa-denborak errespetatuz.

Beharrezkoa da emakume migratuak integratzeko eta erabakiak hartzeko prozesuaren protagonista gisa sartzea. Horrek esan nahi du ikaskuntzarako eta esperientziak, jakintzak eta proposamenak trukatzeko espazio seguruak sortu behar direla, modu aktiboan, horiei modu asertiboan eragiten dieten politikak eraikitzeko.

Kontuan hartu beharreko alderdi garrantzitsu bat emakume migratzaileak gizarteratzen eta laneratzen laguntzea da. Prozesu horrek barne har ditzake lan-orientazioa, tailerrak, tutoretzak eta enplegua bilatzeko laguntza, estrategia espezifikoetan oinarrituta, lan-merkatuan aurkitzen dituzten oztopoak eta horiek nola aurre egin diezaieketen kontuan hartuta, bai eta feminizatuak, prekarizatuak eta/edo errekonozimendurik gabeak ez diren lanbideetarako orientazioa ere. Lan duin eta iraunkorretarako sarbidea bermatzea, haientzako eta hurbileneko familia-inguruneentzako baldintza egokietan.

Gainera, gogorarazi behar da zerbitzuak jasotzen dituztenak eskubide bat baliatzen ari direla, eta horrek nabarmentzen du oso garrantzitsua dela beren independentzia eta ongizatea indartzeko laguntza ematea.

Intersektionala eta generokoa beharrezkoa da emakume migratuei baliabideetarako eta zerbitzuetarako sarbidea errazteko, emakume migratuen bizitza familiarra, pertsonala eta lanekoa uztartzea ahalbidetuko duten neurriak sustatuz.

Funtsezkoa da esku-hartzea ebaluatzea, lortu nahi diren helburuak lortzen direla eta zerbitzuak etengabe hobetzen direla ziurtatzeko. Garrantzitsua da, besteak beste, jatorriaren, sexuaren, adinaren eta administrazio-egoeraren arabera bereizitako datuak biltzea.

Migrazioaren kudeaketa integral eta eraginkorraren funtsezko osagaietako bat, hau da, gizarte-inklusioa eta talde desberdinen arteko harreman onak sustatzera bideratuta dagoena, emakume

migratuak zuzenbideko subjektu sozial diren politiken ebaluazio parte-hartzaileko prozesuetan inplikatzeko aukera da, politika horiek integratzeko sortzen dituzten inpaktuak ebaluatzeko, beren eskubideak errespetatzeko eta aurkezten zaizkien bizi-kalitatea eta aukerak modu substantiboan hobetzeko.

Garrantzi handikoa da emakume migratuen osasun integralerako eskubideari buruzko ikuspegia txertatzea (osasun fisikoa, mentala, ugalketakoa eta emozionala), eta horiek gainditzeko eskura dauden zerbitzu eta baliabide publikoak eskuratzeko oztopo espezifikoak hiltzea.

Emakumeen aurkako indarkeria matxistak emakume migratzaileei ere eragiten die, eta horiek oztopoak dituzte salatzeko eta arreta espezializatua jasotzeko. Horregatik, kontuan hartu behar dira, besteak beste, indarkeriarik gabeko bizitzara irteteko prozesuan erabakiak hartzea zailtzen duten faktore hauek: muga ekonomikoak, tokiko hizkuntzan komunikatzeko zailtasunak, haien eskubideei eta baliabideei buruzko isolamendua eta desinformazioa, haien testigantzak zalantzan jartzeko beldurra, herrialdetik kanporatzeko beldurra, etxeko lan-iturri eskasak galtzeko beldurra, xenofobia, arrazakeria, desgaitasun-baldintzak, sexu-orientazioa, talde etnikoak sistematikoki baztertzeko beldurra, besteak beste. Erasotzaileek, eremu guztietan, gizarte-isolamendua susta dezakete, hobeto kontrolatzeko, eta indarkeria ere erabil dezakete seme-alaben aurka. Errealitate horren aurrean, administrazio publikoak behartuta daude indarkeria matxistako egoeran dauden emakume migratuak babesteko eta gizarteratzeko estrategia eta sistema anitzak diseinatu eta ezartzera.

4.- PROFESIONALENTZAT BEHARREZKOAK DIREN GAITASUNAK

Genero-berdintasunaren, migrazioen eta kultura-aniztasunaren kudeaketaren arloko espezializazioa: esku-hartze sozialean parte hartzen duten pertsona guztiek prestakuntza jaso behar dute genero-analisi intersektzionaleko oinarritzko tresnetan, etengabeko birziklatze profesionalaren esparruan. Era berean, kulturen arteko gaitasuna indartzea garrantzitsua da kultura-aniztasunarekiko sentikorra den laguntza emateko. Komenigarria da sektore eta/edo maila bakoitzean espezializatutako pertsonak izatea, prozesu bakoitza orientatzeko eta laguntzeko erreferente gisa jardungo dutenak.

Ikaskuntza- eta espezializazio-prozesuak berekin dakar barneratuta dauden balioak, jarrerak, estereotipoak eta aurreiritziak sistematikoki zalantzan jartzea.

5.- MARCO JURIDIKOA

Indarrean dagoen araudi

- Ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social.
- Real Decreto 557/2011, de 20 de abril, por el que se aprueba el Reglamento de la Ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, tras su reforma por Ley Orgánica 2/2009.
- Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género.
- Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres.
- Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de garantía integral de la libertad sexual.
- Ley 15/2022, de 12 de julio, integral para la igualdad de trato y la no discriminación.
- Decreto Legislativo 1/2023, de 16 de marzo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley para la Igualdad de Mujeres y Hombres y Vidas Libres de Violencia Machista contra las Mujeres.
- Ley 4/2023, de 28 de febrero, para la igualdad real y efectiva de las personas trans y para la garantía de los derechos de las personas LGTBI.
- Ley 4/2024, de 15 de febrero, de no discriminación por motivos de identidad de género y de reconocimiento de los derechos de las personas trans.

Konbentzioak, hitzarmenak, planak eta estrategiak

- Convención sobre la eliminación de todas las formas de discriminación contra la mujer, CEDAW (1979).
- Convenio del Consejo de Europa sobre prevención y lucha contra la violencia contra las mujeres y la violencia doméstica-Convenio de Estambul (2011).
- Estrategia 2030 para la igualdad de mujeres y hombres en la CAE.
- Estrategia 2030 para el Desarrollo Sostenible. Objetivo 5.
- Estrategia Europea para la Igualdad de Género 2020-2025.
- VI Plan Intercultural de Ciudadanía, Inmigración y Asilo 2022-2025.

6.- BIBLIOGRAFIA

- Ayuntamiento de Bilbao (2008). Mujer, Salud y Violencia. Guía para todas las mujeres.
- Ayuntamiento de Bilbao (2015). Prevención de la mutilación genital femenina en Bilbao: Orientaciones para profesionales.
- BILTZEN – Servicio Vasco de Integración y Convivencia Intercultural (2023). La mujer extranjera víctima de violencia de género. Curso básico online.
- BILTZEN – Servicio Vasco de Integración y Convivencia Intercultural (2023). Residencia por circunstancias excepcionales mujeres víctimas de violencia de género y violencia sexual. Curso básico online.
- Coll-Planas, Gerard y Solà-Morales Roser (2019). Guía para incorporar la interseccionalidad en las políticas locales - Ayuntamiento de Terrasa.
- Coll-Planas, Gerard, Solà-Morales Roser y García-Romeral, Gloria (2021). Aplicación de la interseccionalidad en las políticas y servicios de igualdad y no discriminación: reflexiones críticas y recomendaciones. Institut de Drets Humans de Catalunya.
- Departamento de Fundamentos de Economía de Historia Económica de la Universidad de Alcalá de Henares (2008). Cómo abordar la integración de las mujeres inmigrantes. Guía para las Administraciones Públicas. Instituto de la Mujer.
- Dirección de Atención a Víctimas de Violencia de Género y Dirección de Inmigración del Gobierno Vasco (2012). Recomendaciones en la atención a las mujeres inmigrantes víctimas de la violencia de género.
- Emakunde (2022). Ley para la Igualdad de mujeres y hombres y vidas libres de violencia machista contra las mujeres: Una nueva ley para seguir avanzando en igualdad.
- Eudel y Biltzen (2024). Harrera ehundu. Manual para diseñar políticas locales de acogida a personas extranjeras en Euskadi.
- Fundación Cepaim, Convivencia y Cohesión Social (2022). De la intersección a la intervención. Guía práctica para la intervención desde una perspectiva interseccional en casos de discriminación por racismo y xenofobia. <https://www.cepaim.org/publicacion/de-la-interseccion-a-la-intervencion-guia-practica-para-la-intervencion-desde-una-perspectiva-interseccional-en-casos-de-discriminacion-por-racismo-y-xenofobia/>
- Harresiak Apurtuz (2023). Guía para la intervención con mujeres migradas. Departamento Foral de Empleo, Cohesión Social e Igualdad de la Diputación de Bizkaia.
- Irene López Méndez (2007). El enfoque de género en la intervención social. Cruz Roja.
- ONU MUJERES (2012). Ampliando la mirada: La integración de los enfoques de género, interculturalidad y derechos humanos.